

DOI: 10.31866/2410-1311.45.2025.325043

УДК 004.8-042.3:[316.772.4:316.454.52

ВПЛИВ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА МІЖОСОБИСТІСНІ КОМУНІКАЦІЇ: СУЧАСНІСТЬ І МАЙБУТНЄ

Ігор Парфенюк

Кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент,
Київський національний університет

культури і мистецтв,

Київ, Україна

ORCID ID: 0000-0001-6203-2356

e-mail: parfeniuk10@gmail.com

Для цитування:

Парфенюк, І. (2025). Вплив технологій штучного інтелекту на міжособистісні комунікації: сучасність і майбутнє. *Питання культурології*, 45, 150–163. doi: <https://doi.org/10.31866/2410-1311.45.2025.325043>

Мета статті — виявити вплив штучного інтелекту (ШІ) на міжособистісні соціальні комунікації, окреслити пов'язані з цим процесом основні переваги та загрози, спрогнозувати майбутні зміни. *Результати дослідження*. Сучасні технології ШІ суттєво впливають на міжособистісні комунікації. З одного боку, вони спрощують та розширюють можливості спілкування, автоматизують рутинні комунікативні завдання, роблять доступнішим споживання іншомовних культурних продуктів і певною мірою можуть імітувати міжособистісні взаємодії, що зменшує відчуття самотності. Але з іншого боку, вони сприяють стандартизації мовлення, формалізації спілкування, знижують рівень автентичності взаємодії, що може негативно впливати на міжособистісні стосунки та культуру спілкування. *Наукова новизна* статті полягає в комплексному осмисленні змін у міжособистісних комунікаціях, що викликані розвитком і доступністю технологій штучного інтелекту. Автором пропонуються три сценарії майбутнього міжособистісних комунікацій: оптимістичний, де технології ШІ доповнюють спілкування, підвищують його доступність та ефективність, але при цьому не виключають емоційного складника і звичних відносин між людьми, песимістичний, де ШІ формалізує комунікацію, зменшуючи потребу в людських взаємодіях, що призведе до соціальної ізоляції і втрати довіри в міжособистісному спілкуванні, а також оптимальний сценарій, за якого ШІ виступатиме допоміжним інструментом для рутинних завдань, а ключові аспекти міжособистісного спілкування, за деякими винятками, залишаться у сфері людської взаємодії. *Висновки*. Інтеграція технологій ШІ у міжособистісні комунікації потребує великої відповідальності і збалансованого підходу. Для уникнення ризиків дегуманізації та стандартизації мовлення потрібно впроваджувати етичні й нормативні правила, забезпечувати прозорість роботи

алгоритмів та зберігати культурну різноманітність у спілкуванні. Впровадження ШІ має супроводжуватися розвитком комунікативних навичок людей, що зменшить негативні наслідки та дасть змогу ефективно використати потенціал цих технологій для покращення міжособистісної взаємодії.

■ **Ключові слова:** штучний інтелект; соціальні комунікації; міжособистісні комунікації; технології ШІ; чат gpt; культура спілкування; культурне розмаїття

■ Вступ

Розвиток штучного інтелекту (ШІ) стрімко змінює всі сфери життя, зокрема й міжособистісне спілкування. Віртуальні співрозмовники, голосові помічники, алгоритми аналізу настроїв та інші технології ШІ стають звичними інструментами повсякденного спілкування. З одного боку, це полегшує доступ до засобів комунікації, персоналізує взаємодію та розширює її межі, але з іншого — призводить до багатьох проблем, що пов'язані з дегуманізацією спілкування, етичними викликами та залежністю від сучасних технологій.

Актуальність цього дослідження зумовлена потребою краще зрозуміти, як технології штучного інтелекту змінюють соціальні взаємодії та культуру спілкування, які переваги та недоліки цих процесів і як підтримувати баланс між технологіями та людською особистістю в суспільстві.

■ Аналіз попередніх досліджень

Серед науковців, які досліджували означену тематику, можна виокремити О. Баранова (2023), котрий вивчає сутність штучного інтелекту та його характеристики; С. Томачинського, Н. Ковальову, О. Адлера (2021) які аналізують можливості ШІ у сфері інновацій та його вплив на комунікацію, на формування цифрового суспільства; М. Козловця (2024), який досліджує вплив технологій ШІ на буттєвість людини; С. Оджо та А. Афоларамі (Ojo & Afolaranmi, 2024), які приділяють увагу впливу ШІ на міжособистісні зв'язки людей; А. Гусмана та С. Льюїса (Guzman & Lewis, 2020), що описують комунікативні технології штучного інтелекту та вивчають його вплив на комунікацію й особливості спілкування між людиною і машиною та багатьох інших. Проте, незважаючи на вказану сукупність досліджень, питання трансформацій міжособистісних комунікацій під впливом штучного інтелекту потребує додаткових наукових розвідок.

■ Мета статті

Мета статті — з'ясувати вплив ШІ на міжособистісні соціальні комунікації, окреслити пов'язані з цим процесом основні переваги та загрози, спрогнозувати майбутні зміни.

Відповідно до заявленої мети, визначено такі завдання: 1) розглянути сутність та особливості міжособистісних комунікацій; 2) опрацювати поняття штучного інтелекту та дослідити зміни в міжособистісній взаємодії, викликані його впливом; 3) виокремити позитивні й негативні аспекти впливу інструментів ШІ на комунікації та культуру спілкування людей; 4) спрогнозувати можливі сценарії майбутніх змін міжособистісних комунікацій під впливом штучного інтелекту.

Результати дослідження

Міжособистісна комунікація є частиною соціальних комунікацій, що відбуваються безпосередньо між окремими індивідами. Така комунікація передбачає обмін інформаційними повідомленнями, емоціями, вербальними й невербальними сигналами та має порівняно швидку реакцію на зміну контексту розмови.

Як зазначає Ф. Бацевич (2004), міжособистісна комунікація — це «взаємний обмін суб'єктивним досвідом людей, які перебувають у просторовій близькості, мають можливість бачити, чути, дотикатися один до одного, забезпечувати зворотній зв'язок» (с. 329).

Отже, міжособистісна комунікація характеризується високим рівнем особистої залученості, оскільки враховує не лише зміст повідомлення, а й особисті почуття, переживання та психологічні особливості іншої людини, що сприяє зміцненню довіри, емпатії та глибокого розуміння між людьми.

Л. Мамчур (2006) пропонує розрізняти поняття міжособистісного спілкування та міжособистісної комунікації. Це — різні поняття, де комунікація є конкретним актом спілкування та одним із проявів взаємодії людей. Спілкування включає обмін інформацією, досвідом та результатами діяльності між особистостями, групами чи суспільством. У ньому виділяють три складові: комунікацію (обмін інформацією), інтеракцію (обмін інформацією та діями) та перцепцію (взаємне сприйняття й розуміння). Комунікація характеризується тим, що «інформація не лише передається, але й уточнюється та розвивається»; учасники займають активну позицію у взаємодії; використовуються засоби кодування, передачі та розшифровки інформації, як вербальні, так і невербальні. Водночас у процесі комунікації можуть виникати бар'єри соціального чи психологічного характеру. Міжособистісна комунікація є важливою в побудові стосунків, подоланні конфліктів, встановленні соціальних зв'язків і розвитку взаєморозуміння. Міжособистісна комунікація має багато форм: спілкування віч-на-віч дає змогу людям особисто обмінюватися думками та почуттями, телефонні розмови допомагають підтримувати зв'язок на відстані, комунікація через соціальні мережі та месенджери допомагає людям обмінюватися інформацією в зручний час та обговорювати важливі питання в цифровому середовищі. Новітні форми передавання інформації забезпечують гнучкість і доступність комунікації, але вони також становлять певні загрози, пов'язані зі збереженням щирості, автентичності та авторства відповідних повідомлень.

У зв'язку з розвитком сучасних технологій соціальні комунікації і, своєю чергою, й міжособистісні, зазнають певних змін. Одним із найважливіших чинників таких трансформацій є штучний інтелект (ШІ), який змінює не лише спосіб, у який відбувається взаємодія між людьми, а й саму міжособистісну комунікацію та культуру спілкування. Для того щоб зрозуміти, у який спосіб ШІ впливає на ці процеси, потрібно дослідити його сутність, основні характеристики й потенційні можливості впливу. Завдяки цьому можна з'ясувати, як інтеграція ШІ змінює традиційні комунікаційні моделі і створює нові форми соціальної взаємодії.

Розвиток штучного інтелекту розпочався із середини 1950-х років, коли американський науковець Дж. Маккарті використав цей термін у заявці на грант для проведення конференції. На думку Н. Дж. Нільссона, одного із засновників до-

сліджень у галузі ШІ зі Стенфордського університету, штучний інтелект пов'язаний з інтелектуальною діяльністю, що включає сприйняття, міркування, навчання, комунікацію та інші дії у складних середовищах. ШІ — це обчислювальний агент, який діє розумно: він включає засоби та програмне забезпечення, що здатні навчатися, збирати інформацію, сприймати об'єкти, комунікувати й маніпулювати. Іншими словами, ШІ зосереджується на інтелекті в контексті простої мови та обчислень, що дають змогу сприймати, міркувати й діяти (Danso et al., 2023, p. 1391).

О. Баранов (2023) на основі аналізу багатьох визначень штучного інтелекту, пропонує розглядати його як «певну сукупність» методів, способів, засобів та технологій, насамперед, комп'ютерних, що імітує (моделює) когнітивні функції, які мають критерії, характеристики та показники еквівалентні критеріям, характеристикам та показникам відповідних когнітивних функцій людини. Таке визначення є релевантним у контексті нашого дослідження, оскільки воно охоплює ключові аспекти явища, що аналізується, відображає його багатовимірну природу та акцентує увагу на певній образності терміну, так як розуміння терміна «інтелект» традиційно застосовується щодо функціонування свідомості, мислення й розуму людини. Зокрема, це визначення не лише найповніше виражає сутність поняття, а й дає змогу встановити зв'язок між його теоретичними і практичними проявами, що є важливим для аналізу впливу штучного інтелекту на міжособистісну комунікацію. Саме тому ми будемо використовувати це визначення як основу для подальшого дослідження.

На те, що термін «штучний інтелект» варто розглядати швидше як метафору, а не буквально сприймати як інтелект, аналогічний до людського, вказує, зокрема, М. Козловець (2024), на думку якого, сучасні системи штучного інтелекту не здатні до самосвідомості, творчого мислення чи емоційного сприйняття в тому вигляді, як це притаманно людям. ШІ є «закритим» феноменом: навіть його здатність навчатися все ж таки базується на певних програмах і наборах інструкцій.

Отже, штучний інтелект має технологічну природу, що є надзвичайно важливим для розуміння його впливу на комунікацію. Тому ШІ варто розглядати не лише як інструмент, але і як складний феномен, який функціонує на основі попередньо визначених алгоритмів і програм. Незважаючи на здатність ШІ до самонавчання та адаптації, він є системою, яка має обмеження у вигляді закладених інструкцій та даних, що підкреслює його відмінності від людської здатності до комунікації, яка базується на свідомості, інтуїції та емоціях.

Прикладами впровадження технологій штучного інтелекту у сфері комунікацій є розмовні агенти, соціальні роботи та засоби автоматичної генерації текстів. Ці інструменти розвинулися переважно завдяки розвитку в таких підгалузях ШІ, як оброблення природної мови (NLP) і її генерування (NLG). На базовому рівні NLP та NLG мають взаємопов'язані цілі — опрацьовувати соціальні комунікації настільки добре, щоб машини могли працювати з повідомленнями мовою людей, а не машин (Danso et al., 2023, p. 1392).

С. Оджо та А. Афоларамі (Ojo & Afolaranmi, 2024) в статті «Вплив штучного інтелекту (ШІ) на міжособистісні зв'язки людей» виокремлюють та описують такі інструменти:

1) соціальні роботи на основі ШІ. Ці інструменти розроблені для взаємодії з людьми завдяки розмовним інтерфейсам та імітації емоційних реакцій (наприклад, роботи Pepper від SoftBank та Sophia від Hanson Robotics). Дослідження засвідчили: вони можуть імітувати емпатію та «складати компанію» для людини, що впливає на емоційний стан користувачів. Скажімо, робота Pepper використовували в закладах догляду за літніми людьми з метою надання емоційної підтримки та зменшення відчуття самотності. Користувачі, які мали такі взаємодії, відзначили встановлення зв'язку та підвищення комфорту, водночас висловили й занепокоєння щодо поверхневого характеру таких комунікацій та наявності обмежень у справжньому емоційному розумінні.

2) віртуальні компаньйони. Такі інструменти пропонують персоналізовані взаємодії та емоційну підтримку через чат-комунікацію (наприклад, Replika — генеративний чат-бот ШІ, який використовує передові технології обробки природної мови для імітації змістовних розмов, спрямованих на підвищення відчуття інтимності та емоційного зв'язку в користувачів). Дослідження свідчать, що люди часто формують міцні емоційні зв'язки з такими компаньйонами, відзначають виникнення відчуття підтримки. Однак обмеження ШІ в наданні справжніх емоційних реакцій можуть впливати на глибину таких взаємин.

3) комунікаційні інструменти на основі ШІ. Такі засоби інтегровані в повсякденне спілкування для управління завданнями та полегшення взаємодій (наприклад, помічники Cortana від Microsoft та Google Assistant). Ці інструменти спрощують комунікацію та підвищують її ефективність, але мають обмеження в здатності до глибокої чи емпатичної взаємодії. Тому вони зручні та ефективні, але їм не вистачає емоційних відтінків та особистісного підходу, які є важливими для міжособистісної комунікації.

Зазначені технології ШІ імітують міжособистісну комунікацію: соціальні роботи створюють нові можливості для спілкування, особливо в ситуаціях, де не вистачає людської присутності, допомагають знизити рівень самотності та надають емоційну підтримку, але водночас взаємодія з ними обмежується поверхневим заміщенням емоцій; віртуальні компаньйони сприяють формуванню персоналізованих зв'язків, що може створювати відчуття підтримки та близькості, але через неспроможність ШІ до справжнього емоційного розуміння, така взаємодія є досить поверховою; комунікаційні інструменти забезпечують швидкість і ефективність, спрощуючи виконання повсякденних завдань, але їхня роль у розвитку емоційних зв'язків мінімальна.

Отже, технології ШІ сьогодні не здатні повністю замінити соціальні взаємодії, але їхнє проникнення в цю сферу ставить інше важливе питання: як такі інструменти впливають на міжособистісну комунікацію і чи не варто хвилюватися про те, що водночас із покращенням доступності та зручності спілкування перед людством постане проблема дегуманізації стосунків. З огляду на зазначене постає проблема: як технології ШІ можуть впливати на міжособистісну комунікацію та культуру спілкування між людьми.

А. Гусман та С. Льюїс (Guzman & Lewis, 2020) у статті «Штучний інтелект і комунікація: дослідницький порядок денний для спілкування між людиною та машиною» пояснюють комунікативні технології штучного інтелекту (ШІ) через

три ключові аспекти. Перший — функціональний вимір, який стосується того, що люди сприймають ШІ як комунікатора. Такі інструменти ШІ, як чат-боти або голосові помічники, часто сприймаються не лише як технічні засоби, а і як суб'єкти, що мають певні наміри. Люди оцінюють доречність і точність відповідей ШІ, а також його здатність автоматизувати рутинну комунікацію, що ставить питання автентичності та контролю за спілкуванням.

Другий аспект — динаміка відносин між людьми та ШІ. Люди схильні наділяти ШІ людськими рисами й будувати з ним стосунки, що впливає на їхню комунікацію з іншими людьми та на їхнє самосприйняття. Наприклад, взаємодія з віртуальними помічниками може створювати ілюзію соціального зв'язку або впливати на впевненість у власних комунікативних навичках.

Третій аспект — метафізичні наслідки та розмивання межі між людиною й машиною. Використання ШІ в комунікації порушує питання про те, ким/чим є людина, машина та комунікатор, що створює етичні виклики стосовно відповідальності за контент, який був згенерований засобами штучного інтелекту, та його прозорості. Такі технології змінюють наші уявлення про комунікацію і загострюють питання про те, чи є ШІ справжнім комунікатором чи лише імітатором. Разом ці аспекти допомагають зрозуміти, як ШІ змінює традиційні підходи до спілкування, а також забезпечують основу для досліджень у сфері взаємодії людини з машиною.

На думку М. Козловця (2024), розвиток сучасних технологій призводить до соціокультурних змін соціуму та потужного впливу на буттєвість людини. Хоча технології штучного інтелекту відкривають особистісні перспективи та нові адаптаційні можливості, вони так само сприяють формуванню ряду деструктивних соціальних феноменів, ускладнюють адаптацію до змін соціотехнологічного середовища, становлять ризик втручання в особисте життя, виключення індивідів або груп населення зі звичних для них соціальних зв'язків та способу життя і, як наслідок, провокують соціальне відторгнення.

Отже, технології ШІ суттєво впливають на природу міжособистісних комунікацій та культуру спілкування і значною мірою визначають спосіб життя сучасної людини. Для повнішого з'ясування прояву такого впливу розглянемо найбільш розповсюджені й популярні інструменти штучного інтелекту та проаналізуємо зміни міжособистісних комунікацій, що викликані їхнім використанням.

Значного поширення в сучасному світі набуло застосування технологій ШІ, що пропонують персоналізовані пропозиції відповідей на запит у текстовій комунікації, відомих як «розумні відповіді». Вони мають на меті підвищити ефективність генерування текстів, використовуючи загальні текстові алгоритми для прогнозування того, що людина могла б написати, і пропонують один або кілька варіантів, з яких користувач може вибрати найбільш відповідний (Danso et al., 2023, p. 1392).

Упровадження таких інструментів впливає на міжособистісні комунікації, змінюючи і динаміку спілкування, і стиль взаємодії між людьми. З одного боку, ці системи сприяють економії часу: дають змогу користувачам швидко реагувати на повідомлення, зменшують когнітивне навантаження та підвищують зручність комунікації; водночас вони уніфікують стиль спілкування, пропонуючи зазвичай

більш нейтральний, ввічливий та стандартизований текст, що буде найбільш доречним для різних контекстів. Проте з іншого боку, використання розумних відповідей знижує автентичність міжособистісних зв'язків, оскільки запропоновані відповіді не завжди враховують індивідуальний стиль, культуру спілкування або емоційний контекст ситуації.

Крім того, постійне використання таких систем може знижувати здатність користувачів формулювати власні думки та адаптуватися до специфічних обставин комунікації. Системи розумних відповідей також впливають на зміст комунікації, формуючи тенденцію до більш лаконічного та мінімалістичного стилю спілкування. Це може бути корисним у діловій чи оперативній комунікації, але ускладнює побудову емоційно насичених, багатозначних і глибоких взаємодій. Постійне використання генеративного тексту може впливати і на особливості формулювання тексту не лише під час письмових комунікацій, а і в усному мовленні.

Комунікаційні інструменти ШІ особливо швидко набувають популярності після розроблення ChatGPT та інших технологій, які працюють на базі великих мовних моделей (LLM). Ці інструменти значно розширюють можливості розв'язання різноманітних комунікаційних завдань, спроможні генерувати ідеї, формувати тон і стиль тексту, керувати багатомовними перекладами, здійснювати корекцію й редагування. У 2023 р. з'явилися сотні комунікаційних інструментів ШІ, що працюють на базі LLM-моделей від OpenAI, Anthropic та інших компаній. Названі технології активно використовуються. Наприклад, компанія Grammarly, яка надає хмарні послуги асистента набору тексту, у квітні 2023 р. випустила у бета-версії AI-асистента для письма. До кінця травня компанія повідомила про базу користувачів, що перевищила 30 мільйонів осіб. Це значить, що комунікаційні інструменти ШІ стають дедалі впливовішими, а кількість доказів того, що штучний інтелект здатен змінювати норми міжособистісної комунікації, постійно зростає (Fu et al., 2024).

Ще одним рушієм впливу штучного інтелекту на міжособистісну комунікацію є розширення кордонів спілкування. Завдяки безкоштовним алгоритмам нейронного перекладу та інтелектуальним персональним помічникам багато користувачів з усього світу отримали можливість створювати, поширювати і сприймати контент різними мовами. Це, своєю чергою, допомагає популяризувати культурні продукти з різних країн і робити їх доступними для більш широкої аудиторії. Переклади за допомогою інструментів ШІ, наприклад, дають змогу ознайомитися з літературою, музикою та фільмами інших культур.

Але навіть з огляду на ці переваги засобів ШІ, які дають змогу перекладати й транслювати інформацію на різні мовні аудиторії, і тут є ряд недоліків: наявні технології спрощують і стандартизують фрази та вирази, що може мати вплив на рівень мовної компетенції в різних мовах; переклад за допомогою ШІ сприяє взаєморозумінню, але не враховує специфіку кожної мови; контроль основних платформ і соціальних мереж, що побудовані на засадах управління, відповідно до англосаксонських концепцій обмінів, призводять до зменшення культурного розмаїття (Демешко та ін., 2024, с. 41). Відтак алгоритми рекомендацій на основі штучного інтелекту можуть випадково просувати домінантні культурні стан-

дарті, що несе в собі ризики зменшення «видимості» менш відомих культурних явищ і загалом до культурної уніфікації.

У дослідженні, що представлено в статті «Штучний інтелект у комунікації впливає на мову та соціальні відносини» (“Artificial intelligence in communication impacts language and social relationships”) (Hohenstein et al., 2023), зазначається, що генеративний ШІ може суттєво впливати на те, як люди спілкуються, що може мати і позитивні, і негативні наслідки. Люди використовують ШІ, адже це підвищує швидкість комунікації та допомагає зробити їхні відповіді більш позитивними та емоційними. Проте, коли учасники комунікації вважають, що їхній партнер використовує алгоритмічні відповіді, вони сприймають його як менш схильного до співпраці, менш дружнього та більш домінуючого. Дослідження засвідчило, що люди схильні більше довіряти іншим людям, ніж комп’ютерам та машинам, а більшості сучасних комунікаційних систем із залученням ШІ бракує прозорості для користувачів (тобто відповідник знає, що його відповіді були змінені або згенеровані ШІ, тоді як одержувач цього не знає). Люди вважають, що «розумні відповіді» часто не відображають того, що вони хочуть сказати, і можуть змінювати спосіб та культуру їхнього спілкування з іншими. Також тексти, підозрювані або позначені як згенеровані ШІ, сприймаються як менш надійні.

За допомогою змішаного методологічного підходу, науковці Ю. Фу, С. Фоелл, С. Сюй та А. Хінікер (Fu et al., 2024) провели тижневе дослідження у форматі щоденника та інтерв’ю, щоб вивчити сприйняття користувачами здатності комунікаційних інструментів ШІ підтримувати міжособистісне спілкування в короткостроковій перспективі та спричиняти потенційні довгострокові наслідки. В експерименті взяли участь 15 учасників, яких попросили використовувати обрані ними інструменти ШІ для модифікації щонайменше трьох їхніх онлайн-комунікацій щодня. Учасники заповнювали 3–5 опитувань під час дослідження, документаючи свій досвід і враження. Дослідження включало також напівструктуровані інтерв’ю перед і після ведення щоденника. Завданням експерименту було з’ясувати ставлення користувачів до використання інструментів ШІ для міжособистісного спілкування, рівень їхнього сприйняття, переконання щодо потенційного довгострокового впливу та їхні пропозиції щодо дизайну таких інструментів.

Результати дослідження засвідчили, що учасники позитивно оцінюють підтримку інструментів ШІ, відзначаючи такі переваги, як підвищення впевненості в спілкуванні, знаходження точних слів для вираження своїх думок та подолання мовних і культурних бар’єрів. Проте результати дослідження також виявили певні обмеження інструментів ШІ, серед яких багатослівність, неприродність відповідей та надмірна емоційна інтенсивність. Серед недоліків можна ще відзначити занепокоєння користувачів щодо автентичності текстів та потенційної залежності від користування технологіями ШІ. Дослідники визначили чотири ключові аспекти, окреслені ступенем важливості комунікації (високий чи низький) і динамікою відносин (формальні чи неформальні), які по-різному впливають на ставлення користувачів до комунікаційних інструментів ШІ. Дослідження виявило, що комунікаційні інструменти ШІ є більш придатними для спілкування у формальних відносинах, ніж у неформальних, і більш корисними в спілкуванні з високою важливістю, ніж із низькою (Fu et al., 2024).

Оскільки функціонування нейромереж стає продовженням інтелектуальної діяльності людей, з'являються нові потреби, які роблять людину залежною від технологій ШІ. Відповідно, виникає лінгвістична та функціональна безграмотність. А оскільки ШІ допомагає заощаджувати життєві ресурси і, в кінцевому підсумку, зберігати життя, то лінгвістика стає виправданою ще й у цій сфері людської діяльності (Козловець, 2024).

Проведений аналіз застосування інструментів ШІ та їхнього впливу на міжособистісні комунікації дає підстави виокремити його позитивні та негативні аспекти.

До позитивних аспектів варто віднести такі:

1) комунікаційні інструменти ШІ зменшують когнітивне навантаження та економлять час створення інформативних текстів для застосування в міжособистісних комунікаціях;

2) за неможливості міжособистісних комунікацій технології ШІ можуть задовольняти емоційні потреби: соціальні роботи, такі як Pepper та Sophia, вони імітують емпатію, що зменшує самотність, особливо серед літніх людей, а віртуальні компаньйони (наприклад, Replika) створюють персоналізовані взаємодії, підвищуючи відчуття емоційної підтримки;

3) інструменти ШІ розширюють можливості комунікації з іноземцями, покращуючи взаєморозуміння через машинний переклад, що робить можливими міжособистісні комунікації, які раніше були неможливі через мовний бар'єр, та допомагають ознайомитися з іншомовними культурними продуктами;

4) технології ШІ можуть допомагати в навчанні та вдосконаленні комунікативних навичок, зокрема дають змогу створювати симуляції реальних ситуацій для тренувань чи підготовки до важливих розмов і переговорів, вивчати іноземні мови або розвивати певний стиль комунікації, що потенційно може підвищувати ефективність запланованих міжособистісних взаємодій;

5) технології ШІ сприяють автоматизації рутинних завдань, що вивільняє час для відпочинку та міжособистісних комунікацій з іншими людьми.

Негативні аспекти:

1) використання шаблонних відповідей під час міжособистісних комунікацій знижує унікальність таких зв'язків, робить спілкування шаблонним, а застосування ШІ в багатомовному контексті може призвести до зменшення культурного розмаїття через стандартизацію мовної виразності;

2) постійне використання ШІ в міжособистісних комунікаціях може призвести до втрати навичок самостійного формулювання думок і соціальної адаптації, послабити здатність людей вести автентичні розмови без допомоги технологій, а шаблонність відповідей і пропозицій ШІ може зменшувати спонтанність і креативність самого спілкування;

3) тексти, створені ШІ, сприймаються як менш надійні або автентичні, що може викликати недовіру в співрозмовника;

4) ШІ може збирати й аналізувати персональні дані користувачів, що викликає ризики витоку інформації чи порушення приватності розмов;

5) розмиття меж між людиною та машиною ставить питання про відповідальність за контент, який створений ШІ, а надмірне використання ШІ-компань-

йонів чи роботів може знижувати потребу у взаємодії з реальними людьми, що сприятиме ізоляції.

Відповідно до проведеного аналізу та виокремлених різних аспектів впливу технологій ШІ, можна спрогнозувати можливі майбутні тенденції в міжособистісних комунікаціях. На нашу думку, такі трансформації будуть залежати від подальшого розвитку розглянутих аспектів. З огляду на це, опрацюємо кілька сценаріїв таких змін: оптимістичний, песимістичний та оптимальний.

В оптимістичному сценарії подальшого розвитку набудуть позитивні аспекти, а негативні матимуть обмежений вплив. Технології ШІ будуть доповнювати міжособистісне спілкування, поліпшуючи його ефективність і доступність. Комунікації стануть миттєвими, багатомовними і зручними завдяки інтеграції ШІ в повсякденне життя. Універсальні перекладачі допоможуть усунути мовні бар'єри, що буде сприяти глобалізації, а комунікативні моделі ШІ будуть враховувати культурні особливості. Соціальні роботи та віртуальні компаньйони стануть важливою частиною емоційної підтримки, особливо для літніх людей або тих, хто відчуває соціальну ізоляцію. Технології ШІ будуть сприяти створенню нових міжособистісних зв'язків, аналізуючи індивідуальні інтереси і поведінку користувачів. Люди з обмеженими можливостями матимуть більше інструментів для соціальної інтеграції, а персоналізація комунікації дозволить ШІ враховувати емоційний стан, стиль і потреби кожного користувача.

Водночас можливий песимістичний сценарій, за якого більший вплив матимуть негативні аспекти, а позитивні відійдуть на другий план. У цьому сценарії технології ШІ дегуманізують спілкування, замінюючи емоційний контакт між людьми шаблонними фразами. Надмірне використання ШІ призведе до соціальної ізоляції, оскільки люди втратять мотивацію до реальних взаємодій. Міжособистісні комунікації стануть формальними і стандартизованими, позбавлені креативності та унікальності. Залежність від автоматизованих систем призведе до втрати навичок самостійного ведення діалогів. Використання ШІ буде створювати етичні проблеми, скажімо, непрозорість відповідей або їх маніпулятивний характер, що руйнуватиме довіру у міжособистісному спілкуванні. За подальших глибоких трансформацій люди можуть почати сприймати ШІ як рівноправного партнера у взаємодії, формуючи нові види відносин. Доповнена реальність стане основою для взаємодій, сприяючи створенню симуляцій, які замінять реальні контакти. Глобальне використання призведе до уніфікації мовних і культурних форм, що зменшить культурне різноманіття в спілкуванні.

Стосовно оптимального сценарію варто зазначити, що він сформований з огляду на рівнозначний прояв позитивних на негативних аспектів впливу технологій ШІ на міжособистісні комунікації. За цим сценарієм спілкування стане гібридним: люди використовуватимуть ШІ для вирішення рутинних задач, залишаючи емоційно важливі міжособистісні взаємодії для реального спілкування. Соціальні норми зміняться, і використання алгоритмічних відповідей у певних ситуаціях стане прийнятним. ШІ розвиватиме здатність враховувати емоційний контекст і підтримувати людину в складних ситуаціях. Технології ШІ стануть важливою частиною соціальної інфраструктури, допомагаючи людям у вирішенні

конфліктів, організації різнопланових комунікаційних завдань та пошуку взаєморозуміння. У професійному середовищі ШІ активно використовуватиметься для навчання, переговорів і медіації, підвищуючи ефективність соціальних комунікацій. Так само спостерігатиметься деяка залежність від новітніх технологій, що матиме відповідні наслідки.

Реалізація будь-якого сценарію залежатиме від багатьох факторів. Щоб зменшити прояв негативних тенденцій, важливо дотримуватися збалансованого підходу щодо використання технологій ШІ в міжособистісному спілкуванні. ШІ варто використовувати як допоміжний інструмент, залишаючи емоційні та міжособистісні аспекти людям. Потрібно розробляти й утілювати чіткі етичні та нормативні правила використання ШІ, зокрема прозорість його застосування і захист приватності. Освітні програми повинні навчати людей інтегрувати технології ШІ в комунікацію без втрати власних комунікаційних навичок. Моніторинг соціокультурних наслідків впливу ШІ допоможе коригувати його використання відповідно до потреб суспільства.

■ Висновки

Технології штучного інтелекту (ШІ) беззаперечно мають вплив на міжособистісні комунікації, що розкриває перед суспільством нові виклики та можливості. Завдяки ШІ спілкування стає більш доступним і швидким. Водночас використання таких технологій може сприяти формалізації, втраті автентичності та зменшенню емоційної глибини в міжособистісній взаємодії. ШІ може автоматизувати рутинні процеси, забезпечити емоційну підтримку через віртуальних компаньйонів та соціальних роботів, розширювати багатомовне спілкування, а також розвивати комунікативні навички. Проте мають місце і значні ризики його використання, серед яких дегуманізація спілкування, залежність від технологій, зниження автентичності та культурного розмаїття, а також етичні проблеми, пов'язані з відповідальністю за контент і порушенням приватності.

У майбутньому вплив ШІ може розвиватися за різними сценаріями. В оптимістичному випадку інтеграція цих технологій сприятиме глобалізації, багатомовності та персоналізації взаємодії, не позбавляючи її емоційності. У песимістичному сценарії домінування ШІ може призвести до формалізації спілкування, втрати мотивації до реальних взаємодій і соціальної ізоляції. Оптимальний сценарій передбачає гібридний підхід, де ШІ буде використовуватися для рутинних завдань, а важливі емоційні аспекти залишаться у сфері людського спілкування.

Для уникнення негативних наслідків важливо дотримуватися збалансованого підходу щодо впровадження технологій ШІ. Розроблення етичних принципів і нормативної бази, прозорість алгоритмів, захист приватності та усвідомлення інтеграції ШІ в повсякденне життя допоможуть зберегти й розвинути комунікаційні навички людей. Моніторинг соціальних та культурних наслідків сприятиме оптимізації використання ШІ, зберігаючи баланс між технологіями і людською природою. ШІ може суттєво трансформувати міжособистісне спілкування, але його впровадження вимагає підвищеної відповідальності для збереження автентичності та справжності людських стосунків.

Список посилань

- Баранов, О. О. (2023). Визначення терміну «штучний інтелект». *Інформація і право*, 1, 32–49.
- Бацевич, Ф. С. (2004). *Основи комунікативної лінгвістики*. Академія.
- Демешко, І. М., Величко, В. А., & Олексієнко, А. В. (2024). Вплив штучного інтелекту на розвиток лінгвістичних досліджень: нові підходи та виклики. *Закарпатські філологічні студії*, 33(1), 37–42. <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2024.33.1.6>
- Козловець, М. (2024). Технології штучного інтелекту та їх вплив на буттєвість людини. *Humanities Studies*, 19(96), 55–66. <https://doi.org/10.32782/hst-2024-19-96-06>
- Мамчур, Л. (2006). Основні форми міжособистісної комунікації. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*, 15, 73–80. https://library.udpu.edu.ua/library_files/psuh_pedagog_probl_silsk_shkolu/15/visnuk_11.pdf
- Томачинський, С. М., Ковальова, Н. М., & Адлер, О. Г. (2021). Штучний інтелект, як винахідник: стан, проблеми, перспективи розвитку. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління*, 5(17), 103–110. [https://doi.org/10.32689/2617-9660-2021-5\(17\)-103-110](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2021-5(17)-103-110)
- Danso, S., Annan, M. A. O., Ntem, M. T. K., Baah-Acheamfour, K., & Awudi, B. (2023). Artificial intelligence and human communication: A systematic literature review. *World Journal of Advanced Research and Reviews*, 19(01), 1391–1403. <https://doi.org/10.30574/wjarr.2023.19.1.1495>
- Fu, Y., Foell, S., Xu, X., & Hiniker, A. (2024, May 11–16). From Text to Self: Users' Perception of AIMC Tools on Interpersonal Communication and Self. In *CHI '24: Proceedings of the 2024 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems* (pp. 1–17). Association for Computing Machinery. <https://doi.org/10.1145/3613904.3641955>
- Guzman, A. L., & Lewis, S. C. (2020). Artificial intelligence and communication: A Human–Machine Communication research agenda. *New Media & Society*, 22(1), 70–86. <https://doi.org/10.1177/1461444819858691>
- Hohenstein, J., Kizilcec, R. F., DiFranzo, D., Aghajari, Z., Mieczkowski, H., Levy, K., Naaman, M., Hancock, J., & Jung, M. F. (2023). Artificial intelligence in communication impacts language and social relationships. *Scientific Reports*, 13, 5487. <https://doi.org/10.1038/s41598-023-30938-9>
- Ojo, S. O., & Afolaranmi, A. O. (2024). The Effects of Artificial Intelligence (AI) on Human Interpersonal Connections. *Lead City Journal of Religions and Intercultural Communication*, 2(2), 162–174. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14219172>

References

- Baranov, O. O. (2023). Vyznachennia terminu "shtuchnyi intelekt" [Definition of the term "artificial intelligence"]. *Information and law*, 1, 32–49 [in Ukrainian].
- Batsevych, F. S. (2004). *Osnovy komunikatyvnoi linhvistyky* [Fundamentals of communicative linguistics]. Akademiia [in Ukrainian].
- Danso, S., Annan, M. A. O., Ntem, M. T. K., Baah-Acheamfour, K., & Awudi, B. (2023). Artificial intelligence and human communication: A systematic literature review. *World Journal of Advanced Research and Reviews*, 19(01), 1391–1403. <https://doi.org/10.30574/wjarr.2023.19.1.1495> [in English].

- Demeshko, I. M., Velychko, V. A., & Oleksiienko, A. V. (2024). Vplyv shtuchnoho intelektu na rozvytok lnhvystychnykh doslidzhen: novi pidkhody ta vyklyky [The impact of artificial intelligence on the development of linguistic research: new approaches and challenges]. *Transcarpathian Philological Studies*, 33(1), 37–42. <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2024.33.1.6> [in Ukrainian].
- Fu, Y., Foell, S., Xu, X., & Hiniker, A. (2024, May 11–16). From Text to Self: Users' Perception of AIMC Tools on Interpersonal Communication and Self. In *CHI '24: Proceedings of the 2024 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems* (pp. 1–17). Association for Computing Machinery. <https://doi.org/10.1145/3613904.3641955> [in English].
- Guzman, A. L., & Lewis, S. C. (2020). Artificial intelligence and communication: A Human–Machine Communication research agenda. *New Media & Society*, 22(1), 70–86. <https://doi.org/10.1177/1461444819858691> [in English].
- Hohenstein, J., Kizilcec, R. F., DiFranzo, D., Aghajari, Z., Mieczkowski, H., Levy, K., Naaman, M., Hancock, J., & Jung, M. F. (2023). Artificial intelligence in communication impacts language and social relationships. *Scientific Reports*, 13, 5487. <https://doi.org/10.1038/s41598-023-30938-9> [in English].
- Kozlovets, M. (2024). Tekhnolohii shtuchnoho intelektu ta yikh vplyv na buttievist liudyny [Artificial intelligence technologies and their impact on human self-being]. *Humanities Studies*, 19(96), 55–66. <https://doi.org/10.32782/hst-2024-19-96-06> [in Ukrainian].
- Mamchur, L. (2006). Osnovni formy mizhosobystisnoi komunikatsii [The main forms of interpersonal communication]. *Psykhologo-pedahohichni problemy silskoi shkoly*, 15, 73–80. https://library.udpu.edu.ua/library_files/psuh_pedagog_prob_l_silsk_shkolu/15/visnuk_11.pdf [in Ukrainian].
- Ojo, S. O., & Afolaranmi, A. O. (2024). The Effects of Artificial Intelligence (AI) on Human Interpersonal Connections. *Lead City Journal of Religions and Intercultural Communication*, 2(2), 162–174. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14219172> [in English].
- Tomachynskiy, S. M., Kovalova, N. M., & Adler, O. H. (2021). Shtuchnyi intelekt, yak vynakhidnyk: stan, problemy, perspektyvy rozvytku [Artificial intelligence as an inventor: state, problems, development prospects]. *Expert: Paradigm of Law and Public Administration*, 5(17), 103–110. [https://doi.org/10.32689/2617-9660-2021-5\(17\)-103-110](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2021-5(17)-103-110) [in Ukrainian].

IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE TECHNOLOGIES ON INTERPERSONAL COMMUNICATION: PRESENT AND FUTURE

Ihor Parfeniuk

PhD in Social Communications, Associate Professor,

Kyiv National University of Culture and Arts,

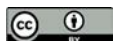
Kyiv, Ukraine

ORCID ID: 0000-0001-6203-2356

e-mail: parfeniuk10@gmail.com

The aim of the article is to identify the influence of artificial intelligence (AI) on interpersonal social communication, as well as to outline main advantages and threats associated with this process, and to ground future changes. *Results.* Modern AI technologies significantly affect interpersonal communication. On the one hand, they simplify and expand communication capabilities, automate routine communication tasks, make a consumption of foreign language cultural products more accessible, and simulate interpersonal interactions to a certain extent, thereby reducing the feeling of loneliness. Still, on the other hand, they contribute to the standardisation of speech and the formalisation of communication. They reduce the level of authenticity of interaction, which can negatively affect interpersonal relationships and the culture of communication. *The scientific novelty* of the article lies in the comprehensive understanding of changes in interpersonal communication caused by the development and availability of AI technologies. The author offers three scenarios for the future of interpersonal communication: an optimistic scenario, where AI technologies complement communication, increase its accessibility and efficiency, but do not exclude the emotional component and habitual relationships between people; a pessimistic scenario, where AI formalises communication, reducing the necessity in human interactions, which can lead to social isolation and loss of trust in interpersonal communication; an optimal scenario, in which AI will act as an auxiliary tool for routine tasks and key aspects of interpersonal communication, with some exceptions, can remain in the human interaction sphere. *Conclusions.* The integration of AI technologies into interpersonal communication requires great responsibility and balanced approaches. To avoid the risks of dehumanisation and standardisation of speech, it is necessary to implement ethical and regulatory rules, ensure the transparency of the algorithm work, and preserve cultural diversity in communication. The implementation of AI should be accompanied by the development of human communication skills, which can reduce negative consequences and allow effective using of the potential of these technologies in order to improve interpersonal interaction.

Keywords: artificial intelligence; social communications; interpersonal communication; AI technologies; chat gpt; culture of communication; cultural diversity

This is an open access journal, and all published articles are licensed under a Creative Commons Attribution 4.0.